

Oslo, 24. november 2004

Møre og Romsdal fylke
Fylkeshuset

6404 MOLDE

HØRING – VERNEPLAN FOR REINHEIMEN

Naturvernforbundet i Oppland, Naturvernforbundet i Møre og Romsdal og Norges Naturvernforbund viser til utsendt høringsbrev med forslag til vernebestemmelser og forvaltningsplan for Reinheimen i Oppland og Møre- og Romsdal fylker. De berørte fylkeslagene og lokallagene i Norges Naturvernforbundet avgir med dette en felles uttalelse i høringen. Uttalelsen er også svar fra Norges Naturvernforbund i den sentrale høringen.

Bakgrunn:

Forslaget om et større sammenhengende verneområde i kommunene Skjåk, Lom, Vågå, Lesja, Rauma og Norddal går langt tilbake i tid. I et større utredningsarbeid vurderte Statens naturvernråd under ledelse av Olav Gjærevoll på 1980-tallet områder som ut fra natur- og landskapskvaliteter og representativt i forhold til naturgeografiske regioner skulle inngå i en ny landsplan for nasjonalparker. Arbeidet var en oppfølging av den første landsplanen for nasjonalparker som ble vedtatt tidlig på 1960-tallet og som ble sluttført med opprettelsen av Saltfjellet nasjonalpark i 1989. I 1986 la Statens naturvernråd fram sin innstilling i NOU 1986: 13 *Ny landsplan for nasjonalparker*. Her heter det blant annet:

”Statens naturvernråd har konstatert at det har skjedd en sterk minsking av det totale arealet av urørte naturområder i Norge, særlig gjelder dette Sør-Norge. Skal man sikre større representative naturområder i Norge, må det skje hurtig.”

I tillegg til vektlegging på sikring av urørt natur, var det også en målsetting for Statens naturvernråd å få med et mest mulig representativt utsnitt av norsk natur i den nye landsplanen for nasjonalparker. Her ble det vist til inndelingen av Norden i naturgeografiske regioner, og at det i arbeidet med ny landsplan for nasjonalparker var ønskelig at alle de norske naturgeografiske regionene var representert.

Statens naturvernråd anbefalte opprettelse av i alt av 26 nye nasjonalparker, hvor seks er kombinert med landskapsvernområder. I tillegg foreslo Statens naturvernråd 14 nye landskapsvernområder og tre større naturreservater. Forslaget innebærer en total økning av det vernet areal i Norge til ca 37 000 km².

I den nye landsplanen ble Reinheimen foreslått som en av de 26 nye nasjonalparkene. Begrunnelsen fra Statens naturvernråd var først og fremst at Reinheimen er et av de få gjenværende store og urørte naturområdene i Sør-Norge. I tillegg ble det lagt stor vekt på variasjonsrikdommen i natur og landskaper. I tillegg til nasjonalpark var det også en klar anbefaling fra Statens naturvernråd å sikre kulturpåvirket landskap i dalene rundt den foreslåtte Reinheimen nasjonalpark som landskapsvernområder.

I 1993 fulgte Stortinget opp tilrådingene fra Statens naturvernråd ved å vedta St.meld. nr. 62 (1991-1992) *Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder*. Her sluttet Stortinget seg til

anbefalingene om at Reinheimen skulle inngå i den nye nasjonalparkplanen. Stortinget presiserte videre at det må være opp til Direktoratet for naturforvaltning og fylkesmennene å utarbeide forslag til en endelig fastsettelse av grensene for nasjonalparken.

Nasjonalpark

I høringsbrevet fra Fylkemannen i Oppland og Møre og Romsdal fylke er Stortingets vedtak fra 1993 fulgt opp ved at det er utarbeidet forslag til grenser og vernebestemmelser for Reinheimen. Her foreslås det å opprette en nasjonalpark og seks tilgrensende landskapsvernområder med et samlet areal på 2680 km² i kommunene Skjåk, Lom, Vågå, Lesja, Rauma og Norddal. Det foreslåtte verneområdet ligger mellom Romsdalen, Lesja, Slådalsvegen, Ottadalen og Tafjord. I nordvest går verneforslaget rundt Valldalen, mot Innfjorden og over Isterdalen til Romsdalen.

Reinheimen er et stort og sammenhengende villmarksområde uten større tekniske inngrep. Store deler er ikke tilrettelagt for friluftsliv med løypenett og turisthytter, og Reinheimen er et intakt økosystem med en varierte landskapsformer og en svært rik vassdragsnatur. Dalene som strekker seg opp mot høgfjellet, har et rikt og levende kulturlandskap med en natur som representerer et stort biologisk mangfold. Reinheimen med tilgrensende landskapsvernområder blir vurdert til å være et sammenhengende naturområde med noe av den største spennvidde i naturmiljø i hele Nord-Europa. Formålet med vernet er å ta vare på dette verdifulle natur- og kulturlandskapet. I tillegg er det viktig å sikre plante- og dyrelivet og da spesielt den store villreinstammen i området.

Fylkemannen i Oppland og Møre og Romsdal fylke legger fram to forslag til vernebestemmelser for Reinheimen. Det ene forslaget innebærer opprettelse av Reinheimen nasjonalpark med seks tilgrensende landskapsvernområder. Det andre forslaget går ut på at hele området vernes som landskapsvernområde. Det er dessuten utredet et nullalternativ hvor hele området forvaltes etter de bestemmelser som gjelder i dag.

I St.meld. nr. 62 (1991-92) *Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder* er det gjort helt klart at det skal opprettes en nasjonalpark i Reinheimen med tilgrensende landskapsvernområder. Mandatet til fylkesmannen i Oppland og Møre og Romsdal fylke er derfor først og fremst å foreslå fastsettelse av grensene for nasjonalparken. Reinheimens helt spesielle kvaliteter må sikres etter de strengeste bestemmelser i naturvernloven. Slike bestemmelser kan bare anvendes der hvor kriterier som for eksempel inngrepsfri natur er innfridd. Et nasjonalparkvern i Reinheimen vil gi naturen den aller beste beskyttelse mot menneskelige inngrep, samtidig som opprettelse av en større nasjonalpark i dette området vil være i samsvar med det vedtak Stortinget har gjort.

Norges Naturvernforbund ser det som viktig at nasjonalparken omfatter mest mulig av Reinheimen. Vi finner det derfor naturlig at Døntebotn og Borga i Rauma kommune inngår i nasjonalparken. Døntebotn og Borga er et viktig område for villreinen. I den lokale diskusjonen, slik denne kommer til uttrykk i blant annet medieoppslag, er det gjort framstøt for å ta Grøndalen i Lesja kommune ut av nasjonalparken. Det vil Norges Naturvernforbund på det aller sterkeste advare mot. Naturverdiene i Grøndalen er uomtvistelige og må inngå i nasjonalparken.

I forbindelse med utarbeidelsen av verneplanen for Reinheimen har Norges Naturvernforbund registrert en debatt om hvorvidt det bør opprettes en nasjonalpark i området, eller ikke. Det fremføres blant annet argumenter om at nasjonalparken vil tiltrekke seg mange turister og at dette igjen vil kunne ha negative konsekvenser for særlig villreinstammen. Norges Naturvernforbund mener villreinstammen må forvaltes med varsomhet og sikres best mulig. Men slik vi ser det, er frykten for at økt tilstrømming av fjellvandrere som vil forstyrre og ødelegge livsvilkårene for villreinstammen, overdreven. En nasjonalpark vil hindre tekniske inngrep og belastninger i form av for eksempel motorisert ferdsel. Slike inngrep og forstyrrelser er en langt større trussel mot villreinen enn fjellvandrere som ferdes til fots eller på ski. Det er her viktig å understreke at det i store deler av den

foreslåtte nasjonalparken ikke er lagt til rette for fjellturisme og friluftsliv i form av utbygd løype- og hyttenett. Ferdselsregistreringer i regi av Den Norske Turistforening viser at 90 – 95 prosent av fotturistene følger merket sti. Dette innebærer at dette nettet av stier og løyper bidrar til å kanalisere ferdselen til bestemte områder, slik at mer sårbare områder i stor grad kan beskyttes. Ferdselen i Reinheimen vil derfor også i framtiden høyst sannsynlig være konsentrert til en liten del av området hvor det er lagt til rette for fotturisme.

Landskapsvernområder

Norges Naturvernforbund støtter også opprettelsen av seks tilgrensende landskapsvernområder, hvor særlig kulturlandskapet representerer store verneverdier. Det er viktig at også disse verdiene sikres på en best mulig måte, blant annet gjennom en aktiv forvaltning som forhindrer ødeleggende inngrep. Innenfor de foreslåtte grensene til landskapsvernområdene finner vi et mangfoldig og rikt kulturlandskap som gjennom mange år har vært formet av beite og seterdrift. Tradisjonelle driftsformer bidrar til å opprettholde mangfoldet i naturen og må sikres også innenfor landskapsvernets grenser. Slik Norges Naturvernforbund ser det, dreier dette spørsmålet seg om å finne fram til fornuftige forvaltningsregler og hvor tradisjonelle driftsformer og at aktivt naturvern kan samordnes på en god måte. Det må ikke bli slik at tradisjonelle driftsformer presenteres som uforenlige med naturvernets interesser og dermed blir et argument for ikke å verne et rikt kulturlandskap som landskapsvernområde. Fra et naturvernsynspunkt er det for eksempel ikke ønskelig med gjengroing av kulturlandskapet, men snarere at det oppfordres til tradisjonell slått som igjen er en livsbetingelse for flere planter.

Til fastsettelsen av grensene for det enkelte landskapsvernområde har Norges Naturvernforbund følgende merknader:

Trollstigen landskapsvernområde

Berdalen er en dal med spesielt stor allmenn interesse og et viktig og mye brukt tur- og rekreasjonsområde for svært mange mennesker. Her er også store urørte områder. Norges Naturvernforbund går inn for å trekke grensene for Trollstigen landskapsvernområde lenger ned og tvers over dalen, og ikke en sving lenger inn slik som i høringsforslaget. Det er planer om småkraftutbygging i Berdalen. Disse må avvises så raskt som mulig.

Romsdalen landskapsvernområde

Norges Naturvernforbund støtter de foreslåtte grensene. Vi vil på det sterkeste advare mot forslaget om å flytte grensene vekk fra Romsdalen. Her finnes det store verneverdier både i forbindelse med elva Rauma, men også ellers utenfor 100-meterbeltet. Det bør tvert imot vurderes om større deler av Rauma elv nedstrøms Bjorli bør tas inn i landskapsvernområdet. Dette vil styrke vernet av Rauma-Ulvåa som Stortinget vedtok i 1993.

Tafjorden – Veltdalen landskapsvernområde

Norges Naturvernforbund er enig i de grensene som er foreslått for Tafjorden – Veltdalen landskapsvernområde.

Finndalen landskapsvernområde

Finndalen har et rikt natur- og kulturlandskap som Norges Naturvernforbund har påpekt verdiene av blant annet i forbindelse med bygging av kraftlinjer som følge av Øvre Otta-byggingen. Norges Naturvernforbund støtter forslaget til grenser for Finndalen landskapsvernområde

Lordalen landskapsvernområde

Norges Naturvernforbund har registrert lokal motstand mot grenseforslaget for Lordalen landskapsvernområde. Her er det viktig å understreke at landskapsvernområde må innbefatte alle de

naturkvaliteter som det er viktig å bevare og støtter på den bakgrunn det foreliggende forslaget til grenser.

Ottadalen landskapsvernområde.

Norges Naturvernforbund har ingen kommentarer og støtter forslaget om grensene for Ottadalen landskapsvernområde.

Forvaltningsmyndighet

I høringsutkastet er det foreslått tre ulike modeller for forvaltningsmyndighet:

- A. Fylkesmannen er forvaltningsmyndighet for nasjonalparken. Det opprettes samtidig et bredt sammensatt kontaktutvalg med en rådgivende funksjon. Kommunene får tilbud om å bli forvaltningsmyndighet for landskapsvernområdene.
- B. Fylkesmannen/kommunene er forvaltningsmyndighet for nasjonalparken. Modellen innebærer et delt forvaltningsansvar der fylkesmannen er forvaltningsmyndighet for oppføring av nye tekniske anlegg og saker som skal behandles i medhold av § 4 i verneforskriften. Alle andre forhold som motorferdsel i utmark, tilbygg eller ombygginger blir behandlet i den enkelte kommune. I tillegg blir det opprettet et bredt sammensatt kontaktutvalg med en rådgivende funksjon som også evaluerer forvaltningen gjennom et årlig møte der dispensasjonspraksis blir evaluert. Kommunene får tilbud om bli forvaltningsmyndighet for landskapsvernområdene.
- C. Kommunene får tilbud om å bli forvaltningsmyndighet for nasjonalparken. I tillegg blir det opprettet et bredt sammensatt kontaktutvalg med en rådgivende funksjon som også evaluerer forvaltningen gjennom et årlig møte der dispensasjonspraksis blir evaluert. Kommunene får tilbud om å bli forvaltningsmyndighet for landskapsvernområdene.

Norges Naturvernforbund ser i høringsforslaget at det er ønskelig med synspunkter til utprøving av en forvaltningsmodell med større innslag av lokal forvaltningsmyndighet i Reinheimen nasjonalpark. Det er i høringsforslaget ikke presisert nærmere blant annet hvordan en lokal forvaltningsmyndighet skal sammensettes og hvordan myndighetsutøvelsen fra et lokalt organ skal ivareta de nasjonale mål som ligger nedfelt i vedtaket om opprettelse av nasjonalparken.

Norges Naturvernforbund har fulgt den lokale debatten i forbindelse med verneforslaget for Reinheimen. Vi ser at de fleste aktørene som ønsker mest mulig lokal forvaltning er de samme aktørene som ønsker minst mulig vern. Det er ikke en gang enighet om at kjerneområdene i Reinheimen må være nasjonalpark. Det er fra de mest ihuga støttespillerne for lokal forvaltning ikke gitt uttrykk for hvordan de nasjonale og internasjonale naturvernverdiene i Reinheimen skal sikres på en best mulig måte. Det er tross alt naturvern hensyn som er hovedformålet med opprettelsen av nasjonalparken, ikke muligheter for utøvelse av næringsvirksomhet. Naturvernforbundet frykter derfor at en forvaltningsmodell med økt lokal forvaltning i Reinheimen nasjonalpark vil bli en arena for ”omkamp” om sentrale verneverdier. Norges Naturvernforbund tilrår derfor at forvaltningsmodell A) legges til grunn.

Selv om Norges Naturvernforbund avviser forslaget om lokal forvaltningsmyndighet i Reinheimen nasjonalpark, er vi likevel opptatt av å styrke den lokale oppslutningen om vernet. Det er derfor viktig at det avsettes statlige midler til tiltak i randsonene av nasjonalparken som kan stimulere til aktivitet som er forenlig med vernetanken. Det må også avsettes midler til gjennomføring av en aktiv forvaltningspolitikk i landskapsvernområdene. Her er det viktig at staten stimulerer til vedlikehold av kulturlandskap og gamle bygninger, skjøtsel og reparasjoner. Det må utformes støttetiltak som innebærer at driftsformer som ikke i snever forstand er økonomisk lønnsomme, men som er viktige for

å opprettholde et mangfoldig og rikt kulturlandskap, kan videreføres. Det innebærer for eksempel støtteordninger til beite og slått og annen naturvennlig utnyttelse av ressursene.

Høringsinstansene blir bedt om å komme med synspunkter på forslaget om inndeling av Romsdalen landskapsvernområde i to soner, sone A og sone B, hvor det i sone B er mer liberale regler for ulik næringsutvikling. Norges Naturvernforbund mener det må være helt uaktuelt å utvide den foreslåtte sone B i forhold til det som er avtegnet på kartet i høringssaken. Innenfor den foreslåtte sonen B ser vi at det er grunner til å ivareta hensyn til gårdsdrift og annen tradisjonell næringsutvikling. Det må imidlertid settes som et ufravikelig krav at det også innenfor sone B ikke kan tillates inngrep som ødelegger naturverdiene og intensjonene med vernet.

Verneforskriftene

Når det gjelder forslaget til verneforskrifter, har Norges Naturvernforbund disse merknadene:

1. Turistflygning med helikopter og annet over verneområdene må være forbudt.
2. Store deler av Reinheimen er følsomme naturområder. Det er derfor viktig å unngå bruk av giftige materialer i bygg og anlegg (for eksempel bruer) innenfor verneområdet. Det bør derfor være et krav om at alt holdbart (impregnert) trevirke som skal benyttes skal være fritt for biocider og ellers være i samsvar med kravene som stilles for Svanemerking av holdbart trevirke.

Forvaltningsplanen

Norges Naturvernforbund er fornøyd med at det er utarbeidet en forvaltningsplan for Reinheimen. I og med at forvaltningsplanene blir framstilt som en viktig rettskilde når det gjelder forvaltningen av de ulike verneområdene i Reinheimen, mener Norges Naturvernforbund at det er nødvendig å drøfte nærmere hva en forvaltningsplan er og hvordan den skal utarbeides og fastsettes i framtiden. For eksempel bør verneinteressene involveres tettere i utarbeidelsen av slike planer.

Norges Naturvernforbund er også kritisk til de drøftingene av verneformål forvaltningsplanutkastet inneholder. Det sterke fokuset på artsvern i utkast til forvaltningsplan er slik vi ser det ikke i samsvar med de hensyn som framheves som de viktigste vernverdiene (§2 – Formål) i forslaget til verneforskrift for Reinheimen nasjonalpark. Det bør også foretas en gjennomgang av bruken av ord som ”retningslinjer”, ”strategi” og ”tiltak” i utkastet.

I tillegg vil Norges Naturvernforbund ta opp følgende momenter i utkastet til forvaltningsplan:

- Til 3.12 Forvaltningsmodell: Opplæringsprogrammet må rette seg mot både politikere og administrasjon i kommunene, og det må tas opp igjen i hver kommunestyreperiode. Dette innebærer at tiltaket blir dyrere enn skissert i utkastet.
- Til 4.8 (og 6.8, 7.8, 8.10, 9.8, 10.8 og 11.8) Byggeskikk: Det er viktig å ta miljøhensyn i materialvalg i verneområdene. De offisielle miljømerkeordningene, Svanen og Blomsten, vil være gode rettesnorer for hvilke materialer som bør tillates.
- Til 6.3.5 Skogsdrift: Norges Naturvernforbund mener fjerning av ikke stedegen gran fra Tafjorden – Veltdalen landskapsvernområde er et formål som bør tillates og kanskje også oppfordres til. Planting av ikke stedegne arter må være forbudt.
- Til 7.3.9 Kraftverk: Norges Naturvernforbund ønsker ikke utbygging av småkraftverk, mini- eller mikrokraftverk innenfor verneområdene.

Med vennlig hilsen
Norges Naturvernforbund

Erik Solheim
leder

Kopi: Fylkesmannen i Oppland
Direktoratet for naturforvaltning
Miljøverndepartementet
Norddal kommune
Rauma kommune
Skjåk kommune
Lom kommune
Vågå kommune
Lesja kommune
Naturvernforbundet i Oppland
Naturvernforbundet i Møre og Romsdal
Naturvernforbundet i Rauma
Skogutvalget i Naturvernforbundet
Vassdragsvernrådet i Naturvernforbundet
Ottadalen villreinutvalg